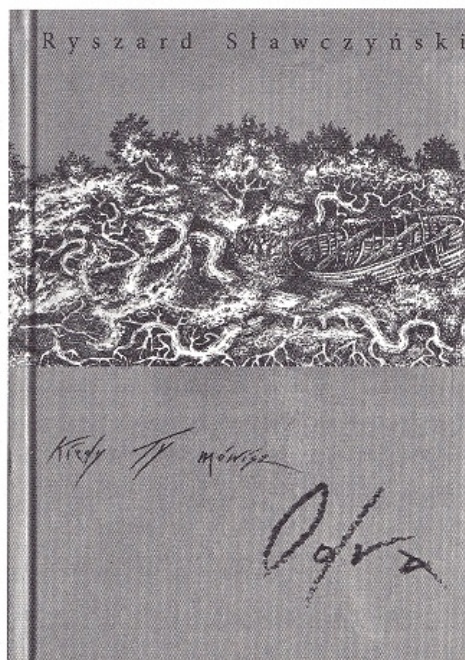

Wydawnictwo AKWEDUT i jego niezwykła książka. „Kiedy Ty mówisz Odra”.

Isabella Degen

Oficyna wydawnicza Akwedukt we Wrocławiu wznowiła po 21 latach wydanie unikalnej antologii pt. *Kiedy Ty mówisz Odra*. Wersja II wydania jest wzbogacona pięćdziesięciostronicowym wstępem a właściwie esejem pt. „Rzeka Odra w kilku odsłonach”, autorstwa i zarazem redaktora wydawnictwa, historyka – Ryszarda Sławczyńskiego.

Książka ta stanowi nie tylko zbiór literacki 146 pisarzy i ich utworów, nawiązujących do motywu rzeki Odry, lecz w pewnym sensie jest przewodnikiem kulturowym wzdłuż biegu rzeki. Zawiera cenne informacje geograficzne, topograficzne, historyczne, gospodarcze, folklorystyczne i mitologiczne, potwierdzone licznymi, archiwalnymi fotografiami autora. Nowe wydanie antologii rozrosło się, ze 178 do 378 stron, jest to oryginalne, pierwsze dzieło pokazujące obraz rzeki Odry w literaturze polskiej, również dotyczy państw granicznych. Obejmuje 500 lat zapisów literackich w prozie i poezji. Wydanie dopełniają noty biograficzne autorów oraz indeks osobowy. Oprócz pisarzy polskich znajdziemy utwory twórców: czeskich i niemieckich, przełożone przez 19 tłumaczy z języka niemieckiego, czeskiego, łużyckiego z łaciny oraz jidisz.

Redaktor Ryszard Sławczyński jest emocjonalnie związany z wodą, bo przecież urodził się w dorzeczu Odry, na Pojezierzu Ińskim, na Pomorzu Zachodnim w Chociwlu.

Jest też absolwentem Technikum Żeglugi Śródlądowej (1982) we Wrocławiu. Rzeka Odra wpisała się w jego życiorys, stała się wyzwaniem, żywiołem i rzeką życia. Antologię *Kiedy Ty mówisz Odra*, dedykuje – „Pamięci marynarzy odrzańskich”. Poświęca ją wszystkim współczesnym łodziarzom i dawnym flisakom, ludziom kojącym wodę.

Pierwsze nieśmiałe próby pisania o Odrze rozpoczął w czasie gdy był uczniem technikum. W antologii znalazł się również jego wiersz napisany w 1984 roku pt. *Wiosną. Odra*. Już wtedy Sławczyński rozpoczął pierwsze poszukiwania tekstów o tematyce odrzańskiej. Od roku 1966 przystąpił do pracy nad zbieraniem materiałów. Nie był to łatwy proces, na jego prośbę ponad 60 poetów napisało tematyczne wiersze związane z Odrą. Będąc pracownikiem Klubu Muzyki i Literatury, przez trzy lata rozpisывał poetyckie konkursy ogólnopolskie, które przyniosły komplementarnie następne kilkanaście wierszy.

Ze wstępu książki, dowiadujemy się jak historycznie postrzegana była Odra na przestrzeni ostatnich wieków. Szkic literacki wstępu ukazuje historię flisu i żeglugi oraz tradycji odrzańskich, wzbogacony dokumentacją fotograficzną.

Antologię rozpoczyna „Renesansowe opisanie Wrocławia” – Bartolomeusa Steina i „Jedenaśtozgłoskowiec na cześć Wrocławia” (w przekładzie Marka Krajewskiego), są to utwory powstałe na przełomie XV-XVI wieku. Trudno wymienić wszystkich autorów i ich dzieła. Utwory mistrzów literatury ułożone są w miarę chronologicznie, poczynając od Andreeasa Gryphiusa i Josepha von Eichendorffa, Wincentego Pola, poprzez Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Tadeusza

Różewicza, Tymoteusza Karpowicza, Óndry Łysohorskýego, Witolda Wirpszy, Urszulę Kozioł, Mariannę Bocian, Urszulę M. Benkę, Ewę Sonnenberg, Henryka Wolniaka-Zbożydarczyca, Jana Czopika, Roberta Gawłowskiego, Andrzeja Bartyńskiego, Hansa Niekrawietza, Henryka Bereskę, Janusza Ireneusza Wójcika i wielu, wielu innych, aż po samą noblistkę – Olgę Tokarczuk.

Tytuł antologii nawiązuje do wiersza, poety Rafała Wojaczka (1945–1971) pt. *To nie fraszka*. Utwór ten był odpowiedzią na prośbę wrocławskiego pisarza Jerzego Pluty, który w roku 1969, rzucił wyzwanie poetom, aby stworzyli wiersze z motywem słów: „rzeka-ręka-dom”.

Kiedy Ty mówisz „rzeka”, to ja słyszę „Odra”
Kiedy Ty „dom” powiadasz, to ja słyszę „Polska”
Kiedy Ty mówisz „Odra”, to ja słyszę „ręka”
Pewne ramię, na którym Twój dom się opiera

Rafał Wojaczek, Wrocław, 23. 09. 1969

Książka ta zabiera czytelników w piękną podróż wzdłuż biegu rzeki, od czeskich źródeł, przez Bramę Morawską, Śląsk, Opolszczyznę, Pomorze Zachodnie do ujścia do Bałtyku. Antologię warto czytać chronologicznie, od źródła, poprzez jej płynący liryczny nurt do ujścia rzeki. Naturalnie, każdy czytelnik czyta i odbiera inaczej płynący poezją bieg rzeki, w którym słychać Odrę i szum jej wody. Czytając utwory, czuje się wielką spójność z rzeką i ze wszechświatem. Można podziwiać, jak ta rzeka dała i daje wielu autorom natchnienie. Jak rozbudza wyobraźnię i utrwała czas, pobudza ludzkie marzenia, tęsknoty do rzeki i do miejsc przez które przepływa swym nurtem. Antologia jest bardzo pięknie i estetycznie wydana, z pewnością jest wielkim hołdem złożonym rzece Odrze, można powiedzieć jest dziełem życia – Ryszarda Sławczyńskiego. Jest to pozycja bardzo uniwersalna, zarazem niepospolita w swym wyrazie i godna podziwu.

Wydawnictwo Akwedukt powstało w 1999 roku we Wrocławiu i uzupełnia działalność literacką Klubu Muzyki i Literatury we Wrocławiu. Wydawnictwem

od początku kieruje historyk i dyrektor placówki Ryszard Sławczyński.

Ryszard Sławczyński to niezwykła postać miasta Wrocławia, uhonorowany wieloma tytułami i odznaczeniami, między innymi: „Życzliwy Wrocławianin 2009”, Honorowy Członek Dolnośląskiego Towarzystwa im. Fryderyka Chopina. Odznaczony w 2012 roku złotą odznaką Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich, w 2013 odznaczony medalem Dziedzictwa Kresów Wschodnich. W roku 2021 medalem „Zasłużony dla Wrocławia – Merito di Wratislavia” – posiada jeszcze wiele innych wyróżnień.

Sławczyński jest publicystą, poetą, animatorem kultury, podróżnikiem, popularyzatorem kultury Kresów Wschodnich i wielkim miłośnikiem rzeki Odry.

Debiutował w „Radarze” (czerwiec 1983) wierszem *Metr kwadratowy płótna czyli autoportret*, publikował wiersze i teksty publicystyczne o tematyce historycznej m.in. w „Odrze”, „Morzu i Ziemi”, „Sigmie” i „Kulturze Dolnośląskiej”, krakowskiej „Hybrydzie”, „Zesłańcu”, „Kresowych Stanicach”, „Semper Fidelis” oraz „Rodakach” (polskojęzyczne pismo w Rosji). W Kłodzkiej Witrynie Artystów opublikował zbiór wierszy pt. *Zrozumieć siebie* (Kłodzko 1985). Opracował i wstępem opatrzył książkę *Z Kresów przez Afrykę* (Wrocław 2001), wydał album fotograficzny *Samochodem przez Kresy – Miejsca sercu bliskie* (Wrocław 2014), broszurę – *O dniach kultury polskiej w Chakasji na Syberii* (Wrocław 2018). Autor wielu wystaw fotograficznych o tematyce kresowej. Prowadzi prelekcje dla młodzieży, na tematy związane z polskim dziedzictwem kulturowym Kresów Wschodnich oraz Syberii, prelekcje są połączone z pokazami multimedialnymi.

Wydawnictwo Akwedukt publikuje poezję, wspomnienia, opracowania krytyczno-naukowe, albumy fotograficzne, tłumaczenia – w przeświadczeniu o wartości słowa dbając, o różnorodną i interesującą dla czytelników ofertę wydawniczą. Grafika znaku wodnego, symbolu akweduktu jest doskonałą metaforą wydawnictwa Akwedukt i wyraża szeroki profil otwartości nurtu wobec jego zakresów tematycznych.

Tadeusz Oszubski

Taka obserwacja

Obserwacja ciebie i przez ciebie. Obserwacja, bo ciekawość. Obserwacja, bo trzeba. Obserwacja, bo można. Gdy nie można, to dyskretnie. Obserwacja by przetrwać, gdy teren wrogi lub niepewny.

Obserwacja, by władać, gdy żądza władzy. Obserwacja, by się ukryć lub zbiec. Obserwacja, bo lepiej mieć nadzór. Człowiek ma w DNA gen inwigilacji? Odpowiedź mętna, obserwacja nieuchronna. Taka obserwacja.